

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAPJA.

Előfizetési díjak: Egész évre 4 ft. Fél évre 2 ft. Negyed évre 1 ft. Egy példány ára 8 kr. Papoknak és tanulóknak egész évre 3 ft. Irányított és előfizetői díjak a közvilágítás (Bucsek Pal Könyvtárájának) melletti.

Megjelenik hetenként egyszer, vasárnap.

Főszerkesztő:

Dr. Vajda Emil.

Solyomosi Endre.

Főszerkesztő:

Pogány Kornél.

Társaságok: Embery Árpád.

A lap szellemi részét illető költségeinek a főszerkesztőnek kell fizetnie. Készítőknek adnak díjazást. — Hirdetmények eloszlatásának elismerték. — Egyes példányok kaphatók Gál János dobortársaságban.

NYITNÉSI PÉNZ 12 KR. — ELŐFIZETÉSI PÉNZ 30 KR.

Üdvözlét.

Szívünk egész megegyével, lelkünk lángoló lelkesedésével üdvözljük hazánk védőjét, egyéniségünknek igaz kielezőjét, törvényeink támogatóját s nemzetünknek hű örökét, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyletet, a sokat emlegetett EMKE-t.

Tíz éve, hogy az Erdélyrészi Athénjében, Mátyás szülővárosában, kincses Kolozsvárt föltámadt az eszme, szikráit vetett a gondolat. Föltűnt, mint a meteor s jótékony sugarait levetett mindenfelé az országban. A kis csillag ma már fényesen világító üstös kős, melynek dícsősége a pályafutása.

Az EMKE büszkén tekint vissza a 10 évi lelkes munkálatokra s eredményekre, melyeket fölmutatott. Ma már egy hatalmas egyetemen állunk szemben, mely a magyar társadalom s egyekes alkotókészségéből a millióit jóval meghaladó alappal rendelkezik. Az egylet tiz év növekedése s erősödése föltölti örömet fejete ki Udvarhely-megyére és a város közönsége, midőn vendégségül fogadja keblére az Emkét s annak minden lelkes tagját.

Székely ősi anyavárosunk ugyanez alkalommal üli meg népevévelis egyetemenek negyedszázados jubileumát. Az országban jelenleg egymaga hirdeti a halhatatlan Eötvös bír. ilyenmód alkották a népevévelis terén.

Kettős örömtől visszhangzik tehát a búszeke Budvár. Kettős öröm érette tölti el a székeségy szívet. — Mindkét egyetemen ugyanaz a feladata, egy törekvése: a nemzet erősödése. Mindkettőnek ugyanegy az

alapja: a lángoló hazaszeretet. S mindkettőnek végcélja: a magyar nemzet boldogítása.

Igaz, hogy anyagilag ég és föld a külsőbbség kettőjük között, de tevékenységi körük is más. Egyik az egész nemzet szolgálja s óriási vagyondával az ország elsőrangú tényezőjévé lett. A másik kisebb körben, de nem kevesebb eredménnyel szolgálta az igazi magyar fajnak, a székeségynek érdekeit, egy negyedszázadot át.

Különös véletlennek kell betudnunk, hogy az egyenlő cselokkal bíró két egylet egyidőben ünnepel s mindkettő derekasan rászolgált a dícsőretra s arra is, hogy méltánylást, elismerést nyerjen s kellő pártolással részesíttessék.

Az EMKE oly szentély, a honnan pártolítika, felekezetség, gyűjölgettel teljesen ki vannak zárva. A testvériség, szabadság s egyenlőség hírnagy szentegységének kell uralkodnia minden honi szívében, midőn igazán esküszik fel ama zászló megvédésére, melyet az EMKE lobogtat országszerte.

A béke és a szeretet, az erőkert tömörítve, egy isteni harmóniába kell hogy összeolvassza minden hazafi szívet s ennek az egységnek a megvalósulását látjuk teljesedésbe menni az Emke jubiláris díszközgyűlés alkalmával.

Országos névvel bíró egyének, kik elveiket tekintve, ugyan különböző osztályokhoz, pártokhoz tartoznak; kiváló tehetőségek, kik szónoki páthossukkal magukkal ragadnak, elbűvölnek, kiknek szava az ország s nemzetet érdeklő ügyekben nagy súlyal bír, mind tömörülnek, mert érzik

mindnyájan, hogy a végeztel összes működésükben csak is egy lehet: a haza boldogsága s a nemzet erősödése.

Nem tartom helyesnek ama nézetet, hogy az Emkének csak nemzetiségi vidékeken van küldetése. Véleményem szerint a tiszta magyar vidéken is hivatást teljesít az Emke.

Képzeltetünk-e egy jó anyát, ki a saját gyermekeit gyűlölettel löki el magától, míg az idegeneket dédelgetve magához öleli s a szeretet minden jével elárasztja.

Első s fődolog az igazi magyar faj, mint például a széky, mely az idegen műveltség elterjedésével s hatással szemben hatalmas védhátja volt mindig, minden irányban erőstien. Ezután jön a nemzeti vidékeken a magyarság emelése s megvédése s végül az idegen, de hazánkban lakó s egy nyelvet beszélő nemzetiségek segélyezése, ha azok az állam érdekeit támogatják s hazafiasságuknak kötelességét teljesítik.

Ily irányban haladva, menten minden fele politikát, fogja igazi hivatását betölteni az Emke. S bizonyára hivatása csak egy lehet: a magyarság emelése, erősítése, tehát:

Üdvöz légy, te dícső Emke,
Hazánkban keleten,
Az ősz székeségy szívében!
Búszeke Budvár tövében.

Zászlód, a mig leng s a mig lobog
Magyar adig kivet:
A honi szíve földeleg
S érte áldoz ötlet.

TÁRCZA.

Fóhász.

Isten, a ki angyi tenger éven,
Csodamótra vedtet népeket,
Hallgasd meg most, ha áldogt kebelled,
Esdkelee így kér tégedet.

Ki köztünk él, teid, hogy valja búszenk,
Hogy emke és sűrű az marad,
Legyen tede minden porczabja,
Egy-egy szírszál, egy-egy ércdarab.

Hogy bármerről dől reánk az ellen,
Mint egy búsán, álljunk ellene,
Ne hasson rá e hon őrde nélkül
A mindenséj semmi kellené.

Tedd: akarjon éni, halni vednk,
Ha orkán van, ha fény andalít,
Unódnak egygitt simogassak
Együtt-küzdött testünk hantjait!...

E. Kovács Gyula.

Isten hozott!

Mi zaj riad itt, őz Budvár tövében?
A háromszínű zászló mért lobog?...
Vén Hargita, mért néz szét oly kevélyen,
Széllő, madár tán örömhír hozott?...
Királyi széked hagyj egy pillanatra
S havas mezőid, öröközöld fenyőd
És hogy hazánk lelkünk gondolatja,
Tanuság légy a nagy Isten előtt!...

Mi zaj tehát? — A honfiak sorából
Munkára jó egy lelkes, hű sereg.
Csorg a veríték izzadt homlokáról
S éleszi mégis a pástortüzet,
Hogy majd lobogjon messze, messze lángja,
A magyarnak meddig határa tart,
Fényt szórjon rá a népek kunyhójára,
Mert így áll az ki minden zivatart.

Közsöntsük hát a széky nép szavával!
Rövid a szó, de igaz és meleg;
Ki biztató szót hozott most magával,
S ki idejött, mind: Isten áldja meg!!
Silány a hely itt, hol ugarba szántnak,
S méző-s s gránitsziklák az ugar felett,
A honfiszem a honnan messze láthat —
Magyar hazánkunk fellegvára ez!

És drága, drága, mert miénk egészen,
Miénk a lég, az illat itt, a dal,
S a porszem is, a melyet vak dühében
A Nemere súvöltve főkavart!
Miénk a multnak fénye és az árnya,
Mi szenvedők, mint ránk Hadár kímer!
S gondolkozunk olykor... magunkba szállva:
És a jövendő, hát az nem miénk?!

Isten hozott!... Ugy-e azért jövetelek,
Reményeimben hogy megtartásatok,
Erdély szikláit, ezt a magas fészket,
Hogy még sokáig bírják a — sasok?!

Hol hun-regét mond az apa fiának
S a meddig a Kakasbarázdá rug:
Mind része az a szép magyar hazának,
Ki mást beszél: az ámitó, hazug!...

Isten hozott!... A háromszínű zászló,
Mely honn lobog, a békenek jele.
Ki meghajolt előtte ömagától,
Az igazság hatalma győzte le!
Nekünk e zászló szent, igaz örökség,
Ti taroltátok fel magásra azt,
S jövednőketek új időnek jöttét,
Ezer év után, új ezer tavasz!...

Ki érez egy csöpp ihletet magába,
Hódító útra eljohel velünk,
Van a magyarnak termő kultúrája,
És pajzsunk, vértünk, minden fegyverünk.
E kultúrának szétrájd világ,
Az ellenséggel ekepp lesz barát,
Honaért áldoz, töle mitse várva,
S halás a szíve akkor is, ha át.

Áldás a munkán! Béke a hazára!
Áldozzon neki ész, szív, gondolat!
Zöldel, virul Székelyföld szép határa,
A honfű üdvözlést fogad!
És EMKE te, csecesmő óriásunk,
Reményeink s jövőnknek záloga,
Nagy cselokért előre törni lássunk,
De a feltonn ne állj meg soha!

A felfilpán mindig szép a munka
S annál becses, minél önzetlenebb;
És a magyar — s ezt őstől tanulta —
Téged, hazám, önzetlenül szeret.
E hon java, jobb lelked élés álma
Hozott ide, szívünk azért dobog,
S boldog e nép, ha boldogul hazája —
Utóljára is hát: Isten hozott!...

Tarcsafalvi Albert.

Budapesti levél.

Budapest, 1895. május 28.

Annóra szokatlan nálunk, hogy majus-havaz igazán szép, hogy a majusoknál rendszerint június-tarjadjak meg. Csak a teknős majusú kivétel, mely az időn is szépen sikerült. Különbösen a természetrajzról akarnék beszámolni, minden hónapban magteltetnek, annyira minden időre köve a fűhűn, nekem egyaránt kedves szörkőz. Csak talán szégyén könyavalknak ment el a kedvő a mulatóságtól, annyira disznóvilág van most arra felé. Az azonban körülbelül be van bizonyítva, hogy sör még több foly Kőbányán bufolejtől. Folynak a tárgyalások a tanácskozással, hogy a disznóvadász megsejtesse, sőt már interpelláció tárgya is lett a képviselőházban, de így sajnos nem igen remélhetjük, hogy egyhamar túl leszünk rajta.

Beszög zöföztök a kis lútt megsejtesse. téves, a mi eszténig nagy nehézségekbe fog futni; de nemmi esetre sem fogja elejét venni a kézfeszítvevaldnek, mert kezeltásként mindig szeretnek az emberek, hogy messzebb ne menjek. Ésszen is eljártozta örökségét a Vörösmarty, „kis gyermeke” is eljártozta már kis játékaik.

Itt még sem leszünk szidők, pedig már azt hittük, hogy tömegesen fogunk végbemenni az elkereszténytelenségek. (Igy kellene csinálni az új műveket, hogy rövidék, szépek s könnyen érthető legyenek). S különös idők jele, hogy mikor nálunk a szabad vallagyalakort tárgyalások nem fogadják el a zsidó vallásra átértes cizkelyet, ugyanakkor polgármesterének választja a zsidógyűlölő Luengert. Az a szomszéd azonban úgy látszik, nemcsak a zsidókat gyűlöl, hanem beemint magyarokat is egy kalap alá vonna volk, mert nem a legpöblösebben nyilatkozik rólunk. Kenyérügyre, semmi más, hiszen most divat irigyleni a magyart politikai sikerét. Lám a hadügyminiszter is kedvez nekünk, mert elrendelte, hogy a hivatalos átiratokban a magyar hatóságoknak meg kell adni a helyes címet s a helynevet, az a magyar elnevezést kell használni. Megható vélelén, hogy mindig a delegációs ülések előtt érvényesíteni fogják is kiváltságaink új szerzetreméltó módon, mert hogy ilyen vívmányokat s holmi „és-t” elejünk, mit törődünk azután a rongyos néhány millió többlettel, a mit békéző hadügyminiszterünk igyekszik módon megszerezni tőlünk. Gólnohoztak gróf is kifog eszéköljön sok mindent, de ehhez nem is kellett ilyen diplomata, csak az volt a fő, hogy Kálnokyval ne találkozzunk többet. Az igaz, hogy elszelkedte a dolgot, de a fő is a bolit. Szélessé ügyesében csinálta: először nem fogták el, azután elfogták, de megint szabaddá botostatták. Az „Olvasd-ban meg írja a vilámló cizkikok s toboreza magának az olvasokot.

Az ezredes kiállításra már jölszogatnak. Másfélmillióval több látogatót remélnék s aligha csodálunk, mert igen szépen ígérkezik az egész. Reméltem, lesz szerencsém ez időre a Szerkesztő urhoz, hogy hiányos ne legyen a kiállítás.

Addig is minden jól kívánva a T. Szerkesztő úrnak

késze hire: — h — a.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Lapunk má számához külön melléklettel csatoljuk az Emke júliári közgyűlésének alkalmából váromunka érkezett fővárosi és vidéki vendégek névsorát. A díszes névsort, melyben ott szerepel az ország politikai irói és társadalmi világának színe-jáza, négy csoportba osztottuk, hogy olvasnánk rejta könnyen eligazodjunk. A csoportok czímzei a következők: I. Vendégek a fővárosból. II. Vendégek Kolozsvárról. III. Az F. M. K. E., D. R. M. E. Követszélről. IV. Az Emke főkövetszéljének kiküldött képviselői. A mellékletben, melynek máhatarunk Róza G. dr. szerkesztett nagy lelkiismeretességgel, kívánátnál tisztánul bon szítja Udvarhely város rendelkezéseire a rendezéség.

— Kúry Klára, a népszínház bájos művésznője, a következő levelet intézte Ugron János alispánhoz, a 100 as bizottság elnökéhez: Nagyságos uram! A legnagyobb sajnálatmal hallottam, hogy miattát én három fontos dologban el voltam utazva, a lakásom keressett és én ennek folytán nem részesülhettem azon szerencsében, hogy nálam tisztelhessem. Hogy idáig addá maradtam a felelettel, az Emke ügyét illetőleg, a mely Nagyságodat hozám vezetete, annak oka, hogy az igazgató, a sok betegkedés miatt, nem tudott mindez időre határozott műsori csinálni a jövő hónap elejére. Azt azonban végre tudtomra adta, hogy augusztus messzire, mint Székely-Udvarhely, a jelen körülmények közt, el nem engedhet. Blahán már nem jászék 1-től, Hagyi pedig mindig gyöngelőd. Okait méltányolni kellvén, a legnagyobb sajnálatmal kell lemondanom arról a gyönyörűségről, hogy Erdélyt és az általam annyira szeretett erdélyieket és esztiben viszont lássam. Reméltem azonban, hogy az Emke a jövőben sem fog rólam megfeledkezni és megtisztel újra szíves feleletalkálással, a melynek én mindig késő örömmel és tessék esztiben is eleget. — A legközelebbi tiszteltet maradtam Nagyságodnak késő hire Budapest, 1895. május 28.

Kúry Klára.

Ábrányi Emil kossorú költőnk a következő levelet intézte lapunk egyik munkatársához, kik felkérte őt, hogy neje, Ábrányi Wini Margit arnót, a m. kir. opera ünnepelt művésznőjét neje meg a díszhangversenyen való közreműködésre: Tisztelt Róza Géza ur! „Sajnálattal kell értesítenem, hogy feleségem éppen abban az időpontban (június 1-én) máshol lesz elfoglalva és így az Emke székelyudvarhelyi hangversenyén nem vehet részt. Öszinte tisztelettel üdvözlö hire Ábrányi Emil.”

— Evva Lajos, a népszínház igazgatója lapunk ártárok a következő táviratot intézte dr. Vajda Emilhez, a hangverseny rendező bizottság elnökéhez: Öszinte sajnálatomra nem tudom Tolgait kiszabadítani a műsorból. Evva.”

— Dr. Sziklay János, a hírneves fővárosi író az Otthon titkára, táviratlag tudatta a 100-as rendező bizottsággal, hogy szívesen olvas fel egy rövid kis csövegét a jun. 4-iki hangversenyen. A felolvasás czíme „Székely vár.”

— A jubileum és a fővárosi sajtó. Az ünnepek iránt a fővárosi sajtó még az Emkével is szokatlan érdeklődéssel viseltetik. Az összes tevékenység politikai lapok és folyóiratok külön-külön tudósítókai képviseltették magukat, hogy az általános hírszolgálatot a Magyar Távirati iroda teljesíti. A napilapok közül képviselve lesznek: Budapesti Hírlap maga a felelős szerkesztő Rakosi Jenő által, „Magyar Hírlap” Horváth Gyula főszerkesztő és Róza Miklós bel. munkatárs által; Pesti Napló Ösz Kornél, „Magyar Újság” és „Magyar Estilap” Szeredi László, „Fővárosi Lapok” Porcsolt Kálmán, „Magyarország” Bartha Miklós, „Nemzeti Újság” Bede Jób, az „Egyetértés” dr. Sziklay János és Szathmáry Mór által. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a megyei sajtó képviselői teljes számban kiérkeznek az ünnepekre, azt hisszük, bátran kijelenthetjük, hogy a zsurnalisztika fűyes gárdát küld váromunka az Emke szolgálatára.

— Emlekpak. Az Emkek Székely-Udvarhelyt jun. 4-én tartandó jubileári díszközgyűlésének alkalmából dr. Vajda Emil tanár szerkesztésében gazdag, előkelő tartalmú s rendkívül díszes kiállítás emléklapban jelent meg. Számos tanácsítási, kritikák, ironikák aphorizmái, apróbb költeményei, emléksorok teszik érdekessé s változatossá a 12-ire terjedő albumot. Az itt következő fűyes névsor és tartalom fogalmat adhat a közt becsértől. Először, ir. dr. Vajda Emil. Isen hozott, költemény, Tarosfalvi Albertől. Főháza, E. Kovács Gyútlód. Kón Kossárd gróf. Költemény, ir. Merza Gyula, Levél és emléksor, Rutkay Kossuth Lujzától. Emleklerek, Kossuth Ferenczről, gróf Bethlen Gábotról, Lúhart Ferencz erdélyi püspöktől, Mikó Árpád Udvarhely-vármegyefőispánjától, Ugron János alispánjától, Török Albert ny. főispánjától. Hosszabb és rövidebb aphorizmak irtak: Jung-Cseke Lajos apát-pébános, Bonis István, Biró Béla, Sándor József, az Emke al. elnök-főtitkára, dr. László Mihály országgy. képviselő.

viselő, Horváth László, Finály Henrik, Bedő Ferencz, Sándor Múzes tanfelügyelő, Ferenczi Zoltán egyetemi tanár, Ugron István, dr. Farnas Dersó, Soó Gáspár, Hory Béla, Tágács Gábor, dr. Solyomoss Lajos, dr. Feilitzsch Althor, Kuszók István, Hónai István, Biró Pál, Jakab Elek, Beres György, Dersei József, Borbély György, dr. János Benedek. Szalai Imre országgy. képviselő, Bod Károly, Csehi Pogány Kornél, dr. Székely István, Réthi Lajos, Végli Mihály, dr. Báltassziki Lajos, dr. Hanók Domokos, Radóti Desző, Mátyás Lajos, Káoszfalvi Város Desző, dr. Oláh Béla. Költeményeket irtak: Ábrányi Emil, Holai Jenő, Róza Miklós, Török Bódog, Zsoltos László, Bethlen Oszkár, Róza Géza, Embery Árpád, Hegedűs István, Kun István gr., Páti István, Szabolcsa Mihály, Radó Antal. Az iró- és művészi világot a következő nevek képviselik: Bársány István, Bodnar Zeigmond, Bródy Ernő, Golléri Mór, dr. Ábrányi Kornél, Hidy Árpád, Zempléni P. Gyula, Palágyi Múnyórt, Gárdonyi Géza, Márkus Miksa, Lovicz Károly, Sajo Aladár, Hovosi Sándor, Kabos Elek, Sziklay János, Ignóus Szemeházi István, Székely Áron, stb. Ime azon holgyek névsora, kik az emlékpak fűyét emelték becses emléksorokkal: Mikó Árpád, Ugron János, dr. Gamera Oszár, Semsey Mariska, Kuszók István, Weinberger Fanni, Hidy Erzsike, dr. Lengyel Árpád, Hory Béla, dr. Szabadi Ferencz, özv. Fejérváry Lajosné, Hegyesi Domotórt Györgyné, Borbély Pölke, Bódy Ida, Madarász Veronika, Harmath László. Az emléklapban van még néhány nagyobb terjedelmű szöveprólat és közérdeklő közlemény. Id. Daniel Gábor, Visszaemlékezés. Dr. Vajda Emil: Székely-Udvarhely város közoktatási, köznevelési intézetét és egyetleit. (Nagybessie monumentum a székely fővárosi kultúrhistóriájához). Tarpischore: Levél Carneval hercegehez. (Az 1895. évi farsangi táncvígjáték leírása az v. vigalmának vesztvett holgyek teljes névsorával). Koós Ferencz kir. tanácsos Két vár, elbeszélés. Dr. Vajda Emil Kossuth a székelyekről. Molnár Károly, az Emkek Székely-Udvarhelyt tartott közgyűlésének alkalmából Az Eke által rendezett kirándulások leírása. Az emlékpak fűzett példányai, melyek különböz színi illúziós cizmlappal jelenek meg 1—1 frba kerülnek a színes vászonba kötött példányokat az Emke cizmeré disziti s árak 2 fr. A tiszta jóvárem egy része az Emke jártára fordították, más az öklöl is az Emklák felkarolását és terjesztését a legmellegebben ajánljuk az egész magyar közönségnek, elsősorban Udvarhelymegye- s Erdély közönségének szíves figyelembe.

— Ünnepi szónokok. Innár véglegesen meg van állapítva az ünnepi szónokok névsora és a szónokok sorrendje. Ugron János alispán Segesvárról a megye határára fogja a vendégeket üdvözölni. Mikó Árpád főispán, mint az Emke al. udvarhelymegyei válszadmányának elnöke, a válszadmány nevében a pályávaron, Sebasi Ákos pedig Udvarhely város nevében a diadalpárral tartanak üdvözlő szónoklatokat. Az utolsó üdvözlő beszéd és a válsz elhangzása után megkezdődik a bevonulás.

— A bevonulás. Lapunk olvasóinkat tájékoztatni itt közöljük a jun. 3. án d. 3 órakor történendő bevonulás tervét. Több, mint 10 négyes és 40 kettős fogatból fog állani a díszes menet, mely a pályávarból kiindulva, zenező s bandurkimekkel mellett fog a Bethlen-utón, Főúton s a Kossuth-utón végig vonalni, minnek megtörténése után vendégeink a nekik felajánlott szállásokra lejtának. — Nyígya Fogatok 1—10-iki szónok: 1-6 köti: gróf Bethlen Gábor és Mikó Árpád, 2. Berzevics Albert és Ugron János; 3. gróf Apponyi Albert és Ugron Zoltán; 4. gróf Kornis Viktor és Ugron István; 5. Hotsy Pál és Bartha Miklós; 6. Dr. Gyúryk Géza és Dr. Craus István; 7. Barcsay Kálmán és ifj. Dr. Daniel Gábor; 8. Rakosi Jenő és Pázmány Dénes; 9. gróf Battányi Tivadar és Dr. Turók Albert; 10. Horváth Gyula és Novák Ferencz. — 11. köti: a családtagok Lázár és neje; 12. Derválai család; 13. Ábrányi Emil és Sándor József; 14. Szappanyos Lászlóné és Fellegi Ottóné; 15. Vojnics

